

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ЕКОНОМІКИ

В статті автор досліджує теоретичні засади інноваційно-інвестиційної активності економіки, акцентує увагу на необхідності пошуку нових факторів прискорення економічної динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки.

Ключові слова: економіка, громадянське суспільство, демократичні перетворення, держава, інновації, інвестиції, конкуренція, економічне зростання, політика, регіон.

В статье автор исследует теоретические засады инновационно-инвестиционной активности экономики, акцентирует внимание на необходимости новых факторов ускорения экономической динамики, которые адекватны современному этапу развития мировой экономики.

Ключевые слова: экономика, гражданское общество, демократические перемены, государство, инновации, инвестиции, конкуренция, экономический рост, политика, регион.

In the article the author researches the theoretical basics of innovative and investment economic activity emphasizes his attention on the necessity of finding of new factors of fastening of economic dynamics which are adequate to the current stage of world economics' development.

Key words: economics, civil society, democratic changes, state, innovations, investment, competitiveness, economic growth, politics, region.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна епоха характеризується глобальною конкуренцією, яка спрямовує розвиток країни в напрямку досягнення успіху за умов нових підходів до розвитку економіки в цілому та регіональному розвитку зокрема. Внутрішні і зовнішні фактори вимагають чіткого визначення ролі кожної держави, в тому числі і України, на світовій арені. Тому необхідно, щоб найважливішою складовою частиною економічного зростання була саме інноваційно-інвестиційна активність суб'єктів господарювання, що викликає серйозні структурні зміни в економіці, адже від неї безпосередньо залежить стан виробництва, рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств, рішення соціальних і екологічних проблем, системне та послідовне впровадження сучасних досягнень науково-технічної діяльності, застосування передових організаційно-управлінських та виробничих систем для створення й реалізації на світових та національних ринках наукоємних інновацій. Інноваційний розвиток, у свою чергу, вимагає необхідного інвестування, в той час як стимулювання інвестиційної діяльності має розглядатися в контексті загального інноваційного вектора стратегічного розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. На необхідність формування чіткої державної політики у сфері інновацій та

інвестицій наголошують зарубіжні та вітчизняні вчені. Питання щодо положень інноваційно-інвестиційної політики досліджуються в роботах таких вчених: О. І. Амоші, І. А. Бланка, В. П. Галушко, В. М. Гейця, Б. В. Губського, С. А. Гуткевича, М. А. Данько, М. І. Долішнього, Л. А. Жаліло, А. А. Пересади, Д. М. Стеченко, Н. О. Татаренко, Л. І. Федулової, М. П. Чумаченко та інших. Рекомендації, розроблені в дослідженнях вчених-економістів пострадянського періоду, у першу чергу ІЕ НАН України щодо великомасштабних науково-прикладних програм містять у собі науково-обґрунтований підхід до завдань ринкового реформування економіки, у тому числі на підставі інноваційних перетворень [6; 7].

Та все ж таки потребують додаткового теоретичного і методичного обґрунтування питання участі держави в інвестиційному забезпеченні інноваційного розвитку, обґрунтування ролі інтелектуального потенціалу при оцінці інноваційної стратегії розвитку країни, а також питання системного підходу до аналізу інноваційного розвитку з урахуванням інтеграційних процесів.

Формулювання мети статті. Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних засад і розробка рекомендацій щодо напрямів активізації інноваційно-інвестиційної політики регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вичерпання чинників екстенсивного економічного розвитку обумовлює постійне посилення уваги до пошуку нових факторів прискорення економічної

динаміки, адекватних сучасному стану розвитку світової економіки. Відтак, запровадження в Україні інноваційно-інвестиційної моделі зростання перетворюється на необхідність, альтернативою якій є занепад національної економіки та втрата економічного суверенітету.

Тому у забезпеченні виходу економіки з кризового стану і стабільного її розвитку вирішальну роль має відігравати науково обгрунтована інноваційно-інвестиційна активність держави. Саме вона має визначати реальні джерела, напрямки і структуру інвестицій, здійснення регіональних і місцевих соціально-технічних і технологічних програм.

Світова практика інвестиційної діяльності показує, що найбільш перспективним видом вкладення капіталу є фінансування інноваційних і науково-технічних проєктів. Цей напрямок особливо актуальний для України, що має потребу в розширенні, модернізації й відновленні виробництва, у тому числі капіталоемних галузей і наукоємних виробництв [4]. Інвестиційна діяльність ще не стала активною опорою інноваційного розвитку. Однією із причин цього є те, що основні теоретичні постулати теорії інвестицій не були сформульовані для інноваційного етапу економічного розвитку. Для трансформаційної економіки характерний нестабільний стан економіки, низький рівень доходів, відсутність або низький рівень розвитку корпоративного капіталу, що в остаточному підсумку приводить до низького рівня заощаджень і формування інвестиційних ресурсів [3].

Інноваційний процес у сучасному розумінні не обмежується першою появою на ринку нового продукту, послуги або доведенням до проєктної потужності нової технології [1]. У міру розповсюдження інновація вдосконалюється, стає більш ефективною, набуває раніше невідомих споживчих властивостей. Це відкриває для неї нові сфери застосування, ринки, нових споживачів. Сукупний суспільний результат інновацій є позитивним саме завдяки механізму дифузії інновацій. Інновація внаслідок свого комплексного розгортання утворює нову технологічно-соціально-економічну підсистему суспільства, яка складається з галузей, які здійснюють інновацію, поширюють нову технологію та поглиблюють її економічні переваги, що виникають завдяки розвитку нового технологічного стилю.

Інновації у своїй основі містять не тільки технічну складову, але й економічне та соціальне наповнення. Особливості сучасного періоду освоєння інновацій полягають у тому, що організація і управління цим процесом все більшою мірою переміщуються на регіональний рівень. Це пов'язано з тим, що саме в регіонах застосування застарілих технологій, ресурсо- та енергоємної техніки, недосконалих методів господарювання породжують або збільшують безліч проблем, що негативно впливають на ефективність агропромислової діяльності. Повільне та несистемне надходження основних фондів в останні роки не може перекрити темпи їх вибуття. При цьому має місце вторинне використання техніки, що була в експлуатації та надходить із-за кордону. Вітчизняні розробки, що пропонуються, відстають від зарубіжних

аналогів. Особливо це стосується селекції, організації безвідходного виробництва, органічного землеробства, енерго- та ресурсоощадного забезпечення, господарювання, підвищення продуктивності галузей АПК.

Практично інновація являє собою зміну технології виробництва, яка безпосередньо впливає на продуктивність факторів виробництва та спосіб їхнього поєднання, а також забезпечує видозміну виробничої функції.

За визначенням, інновація в соціально-економічній системі є більш якісним способом ефективного використання ресурсів. Отже, навіть за збереження наявної диспозиції факторів виробництва відбувається збільшення обсягів виробництва. У більш загальному вигляді інноваційна інвестиція є «ресурсоощадним» вкладенням, яке забезпечує значно більшу за середню економічну віддачу.

Таким чином, стратегічний суспільний ефект інновацій полягає в тому, що вони:

- здійснюють прискорення зростання продуктивності факторів виробництва, що важливо за умов дефіцитності принаймні одного з них;
- забезпечують прискорення зростання обсягів виробництва;
- прискорюють структурні зрушення, сприяють перерозподілу ресурсів на перспективні напрями суспільно-економічного розвитку;
- поліпшують статус країни в глобальній економіці та національну конкурентоспроможність.

Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» трактує інновації як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [2].

Відповідно, інноваційним, згідно з вищезазначеним Законом, визначається продукт, який є реалізацією об'єкта інтелектуальної власності. Інноваційна діяльність передбачає інвестування наукових досліджень і розробок, спрямованих на здійснення якісних змін у стані продуктивних сил і прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, розробки і впровадження нових видів продукції і технологій.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності, що визначаються відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року № 433-IV, включають: формування ринків нових продуктів та високих технологій, які забезпечують зростання обсягів виробництва продукції та зниження витрат, організацію інтегрованого виробництва, що спроможне конкурувати з високоінтелектуально оснащеними трансформаційними компаніями, створення і впровадження у виробництво нових видів продукції, формування високого рівня людського капіталу, що зумовлено дією закону збереження суспільства та пробуджує резерви особистості, формує більш високий рівень продуктивної діяльності людини, формування інтелектуального потенціалу як сукупності високоосвічених професійних кадрів у всіх сферах

виробництва, які спроможні розробляти інновації, зберігаючи науковий потенціал, та реалізовувати інноваційний продукт безпосередньо на виробництві.

Очевидним є те, що інноваційна діяльність здатна надати поштовх економічному зростанню, тобто стабілізації, впровадженню сучасних технологій, зберіганню прибутків підприємств.

Економічна теорія обґрунтовує взаємозв'язки інновацій та інвестицій. Однак розроблені концепції економічної теорії вітчизняні підприємства реалізують не дуже активно. Інвестиційна діяльність ще не стала активною опорою інноваційного розвитку. Однією із причин цього є те, що основні теоретичні постулати теорії інвестицій не були сформульовані для інноваційного етапу економічного розвитку. Для трансформаційної економіки характерний нестабільний стан економіки, низький рівень доходів, відсутність або низький рівень розвитку корпоративного капіталу, що в остаточному підсумку приводить до низького рівня заощаджень і формування інвестиційних ресурсів [3]. Змінюється сама модель економічного розвитку, і цей перехідний процес вимагає свого теоретичного й методологічного забезпечення. Відсутність сучасних концептуальних підходів до управління є однією з першопричин низької активності інноваційної діяльності підприємств.

Висновки. До цього часу практично не розроблені основні теоретичні аспекти управління інноваційно-інвестиційними процесами; методологія формування інноваційно-інвестиційної стратегії, організаційно-економічний механізм їх здійснення, а також ряд інших важливих аспектів управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в аграрній сфері економіки.

Україна має один з найбільших в Європі виробничий комплекс, хоча сучасні технологічні уклади не є в ньому домінуючими. Інвестиційно-інноваційну політику необхідно сконцентрувати на сукупності заходів та механізмів, спрямованих на впровадження технологічних інновацій, створення сучасної структури виробництва, обсяг фінансування науки привести у відповідність до вимог чинного законодавства (не нижче 1,7% від ВВП), що підвищить конкурентоспроможність національної економіки. Об'єктивно існуюча обмеженість інвестиційних ресурсів в економіці потребує визначення пріоритетних напрямків інноваційної діяльності. Вважаємо, що основою для вибору проривних пріоритетів повинні слугувати переважно критерії шостого технологічного укладу, які відповідають сучасним критеріям енергозбереження та екологічності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пічкур О. Особливості інноваційної діяльності на сучасному етапі / О. Пічкур // Інтелектуальна власність. – 2003. – № 12. – С. 34–39.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 січня 2003 року № 433-IV.
3. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА-Р, 1999. – 319 с.
4. Инновационная деятельность в условиях изменения форм собственности : монография // Б. Т. Кляненко, А. П. Осыка, Г. Н. Маслова и др. – Луганск : Изд-во ВУГУ, 1997. – 48 с.
5. Завлин П. Н. Оценка эффективности инноваций / П. Н. Завлин, А. В. Васильев. – СПб. : Изд. дом «Бизнес-пресса», 1998. – 216 с.
6. Збарзская Л. А. Экономические аспекты развития инновационной активности предприятий / Л. А. Збарзская // Социально-экономические проблемы развития производства : Сб. науч. тр. – Донецк, 2002. – С. 43–51.
7. Амоша А. И. Инновации в производстве: Социально-экономический аспект / А. И. Амоша, Н. А. Лобанов, Л. Н. Саломатина. – К. : Наук. думка, 2004. – 295 с.

Рецензенти: В'юн В. Г., д.е.н., професор;
Биков І. Ю., к.т. н., професор.

© Орел В. М., 2012

Дата надходження статті до редколегії: 14.05.2012 р.

ОРЕЛ Володимир Миколайович – к.е.н., доцент кафедри менеджменту Європейського університету, м. Миколаїв.

Коло наукових інтересів: інноваційно-інвестиційний розвиток економіки.